

FOKUS Säker Livdjurshandel Köp inte in smittan!

Jessica Ekström, agronom, Svensk Mjolk AB
E-post: jessica.ekstrom@svenskmiolk.se

Inköp av livdjur är den ojämförligt största risken att få in nya smittor i besättningen. En unik jämförelse mellan husdjursföreningarna visar att fyra av tio mjölkbesättningar köpte in livdjur under 2009. Frågar man dessa köpare om de begärde hälsodeklaration på de inköpta djuren så är det troligen få som kan svara ja på den frågan. Man kan fråga sig varför det är vanligare att titta i en servicebok vid inköp av ny traktor eller bil än vad det är att begära intyg på hälsoläget vid inköp av livdjur till sin besättning? Att gå igenom sin gård för att hitta styrkor och svagheter vad gäller djurförsörjning och smittskydd kan minska riskerna att få in smitta för dig som köpare och att smittskyddsdeklarera dina djur kan få dig som säljare att bli mer attraktiv för köpare samt skapa ett mervärde i dina djur som också kan omvandlas till kronor vid försäljning.

Köp och försäljning av livdjur

Hela 40 procent av mjölkbesättningarna köpte in livdjur en eller flera gånger under senaste året visar en analys av Jordbruksverkets CDB-data. Detta är uppgifter som Svensk Mjolk har tagit fram som ett underlag vid omläggning av BVD-programmet och för det kommande VTEC/EHE programmet. Störst andel mjölkbesättningar som köpte livdjur var i Skåne där siffran var 41 procent. Växa Hallands och Norrmejeriers område var lägst med 36 procent. Av de köpande besättningarna i landet var det sex av tio som inhandlat livdjur vid fler än ett tillfälle under året.

Motsvarande siffror för andel mjölkbesättningar som säljer livdjur, (undantaget tjurkalvar för specialiserad uppfödning) är i landet 64 procent. Här toppar Skåne semin och Hansa husdjur med 67 procent. Lägst ligger man i Norrmejeriers område där siffran var 54 procent.

Dessa siffror visar att andelen mjölkbesättningar som inte kan förlita sig på den egna rekryteringen är hög och det är angeläget att hantera och informera om de smittrisker man löper i samband med inköp av djur.

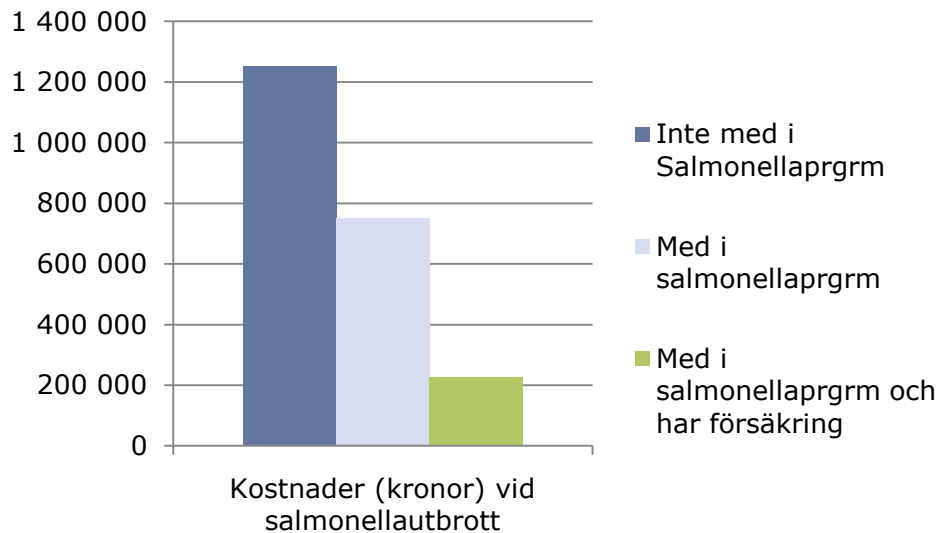
Att köpa livdjur

Inköp av livdjur är den ojämförligt största risken att få in nya smittor i besättningen. Exempel på smittor som den köpande besättningen riskerar att få in är *salmonella*, BVD, ringorm, VTEC/EHEC, smittsamt klöveksem och smittsamma juverbakterier som *Staphylococcus aureus* och *Streptococcus agalactiae*.

I första hand bör du se till att den egna djurförsörjningen är i balans så att behovet av att köpa in djur utifrån minskar. Se över hur många kalvningar/år ni har, utslagsprocent samt kalv och ungdjursdödligheten. Kanske behöver du bli bättre på att:

- upptäcka brunst
- bli uppmärksamare på dina kalvars hälsoläge
- bli uppmärksammad på vad du kan göra för att minska utslagsprocenten

Om du ändå måste köpa livdjur till besättningen är det mycket viktigt att göra detta på ett så säkert sätt som möjligt. Kostnaden för att få in en ny smitta i besättningen kan vara mycket hög, både räknat i kronor och i psykisk stress. Dyrköpta erfarenheter som många mjölkbönder kan vittna om.

Fig 1: Kostnader vid ett Salmonella utbrott i besättning med 75 kor. Totalkostnaden vid ett salmonella utbrott i en besättning med 75 kor beräknas vara ca 2 250 000 kr, är du inte med i salmonellaprogrammet kostar det ca 1 250 000 kr, är du med i programmet uppgår kostnaderna till ca 750 000 kr och har du dessutom en försäkring så blir kostnaderna ca 225 000 kr. (Carlsson J, Svensk Mjolk AB, personligt meddelande 2010)

När du ska välja vem du köper djur av och vilka djur du ska köpa så var noga med att köpa djur som är smittskyddsdeklarerade. Detta innebär att säljaren har varit ansvarsfull nog att han/hon har tagit prover på sina djur för att utesluta bla Salmonella och mastitbakterier samt att säljaren kan visa intyg på att besättningen är BVD fri och också fri från/vaccinerad för ringorm. Inga prover är 100 % men risken att få in smitta är betydligt större om inga prover tas! Glöm inte att det är **alltid** du som köpande som måste ställa krav på smittskyddsdeklaration vid köp av livdjur!

När dina nyinköpta djur ska transporteras till gården så ska de åka i väl rengjord transport och ska lastas ur till isoleringsbete eller isoleringsstall där de inte har kontakt med gårdens övriga djur. Denna isolering ska pågå i minst 4 veckor för att ev sjukdomar ska hinna visa symtom. Även de som sköter djuren måste tänka på att ta hand om den befintliga besättningen först innan de sköter om isoleringsdjuren, detta för att inte riskera att bära med sig smitta från isoleringen till huvudstallet.

Även efter att djuren har satts ihop så är det viktigt att fortsätta tänka på smittskyddet och därför ska det finnas skyddskläder och skor/stövlar (som är lätta att rengöra) för besökare och veterinärer att låna vid besök i stallarna. Se till att de används och inte bara står där för då gör skyddskläderna ingen nytta!

Att sälja livdjur

Om du ska sälja djur så kan du höja värdet på dina djur genom att smittskyddsdeklarerar dem och testa dem för allvarliga och smittsamma sjukdomar som annars kan spridas till köpande besättning.

Genom smittskyddsdeklarationen visar du köparen att du tar ansvar för att inte smitta ner deras befintliga besättning och därigenom bli dina djur mer attraktiva på marknaden.

Rådgivning i Säker Livdjurshandel

Svensk Mjölk har under våren och sommaren 2010 arbetat med ett projekt - *Säker livdjurshandel* - där vi ska ta fram de bästa råden för hur du som mjölkproducent kan minska riskerna vid livdjursköp.

Resultatet av projektet mynnade ut i ett rådgivningspaket, som lanserades den 1 oktober, där allmänna rekommendationer om smittskydd vid livdjurshandel ges, men också speciella rekommendationer för de olika smittämnen. Till rådgivningspaketet kopplas veterinär- och djurägarintyg samt att provtagningspaket som ska beskriva säljarbesättningens och djurets smittstatus. Rådgivningen är inom ramen för FRISKKO Smittskydd.

I ett senare läge kommer Säker Livdjurshandel utökas för att kunna hantera flera smittsamma sjukdomar. I dagsläget kommer det erbjudas provtagning på besättningsnivå för *Salmonella* men även för ***Streptococcus agalactiae***. Under vintern 2010 kommer det också att erbjudas Fokus kurser i Säker Livdjurshandel.

Sammanfattning

Nära hälften av alla mjölkbesättningar har en eller flera gånger under 2009 köpt livdjur till sin besättning. Att köpa livdjur innebär en stor smitt-risk! Det viktigaste smittskyddsrådet är att inte köpa några djur alls utan klara djurförsörjningen med egen rekrytering!

Generella smittskyddsråd om du ändå behöver köpa livdjur är:

- Köp endast svenska djur (mejerikrav i kvalitetsprogrammen)
- Köp djur från så få besättningar som möjligt
- Bor du i norra Sverige, undvik att köpa från södra Sverige och vice versa
- Transportera djuren direkt från säljande besättning i väl rengjort och desinfekterat fordon
- Köp i första hand ungdjur eller äldre kalvar
- Köp helst djuren under betesperioden
- Håll de inköpta djuren isolerade från de andra djuren under minst en månad
- Se till att din besättning är ansluten till det frivilliga Salmonella-programmet
- Ställ krav på smittskyddsdeklaration från säljaren

Ett utbrott kan få stora konsekvenser för lantbrukaren, inte bara ekonomiskt utan också den psykiska pressen att hantera utbrottet kan bli tung.

Glöm inte att smittspridning sker också innan det första fallet upptäcks!!

Summary

40 % of the dairy-herds in Sweden bought livestock animals during 2009. To buy livestock animals is incomparable the greatest risk to catch an infection! The most efficient way to avoid infection is to refrain from buying livestock and instead work with your own herd in question of reproduction.

If you for some reason still have to buy livestock from other farms it is very important to take some precautions to avoid introduction of a disease:

- *Only buy Swedish animals (demand from the dairy industry)*
- *Buy animals from as few farms as possible*
- *If you live in the north of Sweden, avoid to buy animals from the South of Sweden and vice versa*
- *Move the new animals straight from their original herd to your own farm in well cleaned and disinfected transport*
- *It is better to buy calves and heifers than cows*
- *Buy animals preferably during pasture season*
- *Keep the new animals isolated from your main herd during at least one month*
- *Make sure that your herd is connected to the Swedish National Salmonella program. It is voluntary to join.*
- *Demand that the seller take a health declaration of the animals that you want to buy. It is the buyer's responsibility to check the health status of the animal he or she wants to buy.*

An outbreak on the farm can have negative consequences for the farmer, not only tremendous economic pressure but also psychological pressure.

Don't forget that a disease spreads before the first case is discovered!! Pay only for the animal you bought and not for the unwelcome diseases!

Mer läsning för den vetgirige:

Nöremark M. "Infection through the farm gate" 2010:11, Doctoral thesis at the Faculty of veterinary medicine and animal science, SLU

Zoonoser, Skrift av SVA, www.sva.se